

NĂȘTINUL ROMÂNESC

Anul I, No. 36. București 10 Septembrie 1906

Preț de vânzare 15 bani

Apare Joia și Duminică.

Redacția

ABONAMENTE

Director:

și
Administrația:

pe un an:
În țară . . . Lei 15.—
În străinătate . . . 17.—

N. IORGA

STRADA BUZUȘTI, 42
BUCUREȘTI

Cu ce se întorc Românii de peste hotare?

Aproape zi de zi vin la Expoziție, adică, nu numai la priveleștiile și la petrecerile de acolo, bune sau rele, ci la Bucureștii noștri, la Sinaia Regelui, la Constanța Mării, în România pe care cei mai mulți n'o cunosc și nu s'au gândit că o vor vedea vre-odată, Românii din toate părțile, de la izvoarele Prutului până la depărtatele cuiburi de munte ale Ținuturilor aromânești din Macedonia.

La 10 Septembrie vor fi între noi membrii Asociației culturale ardeleni și ciți li se vor face tovarăși de cale. Ceva mai tirziu, vor sosi Făgărășenii, din cel mai românesc, mai *vechii* — românesc colț al Ardealului. După acești Ardeleni cari au trăit o sută de ani aproape ca supuși ai Domnilor munteni — boieria de Țara-Românească trăiește și până astăzi chiar între sătenii cu mina pe coarneau plugului —, vor veni, după cit începe a se spune, Bistrițenii, din cellalt capăt al Ardealului, din unghiul de Nord-Est, care a fost iarăși vre-o sută de ani alipit de Domnia Moldovei. Și — cine știe? — dacă vor afla un bun călăuz, cu puținică îndrăzneală românească, vor veni la noi și Maramurășenii, din cea mai răzleață Miazănoapte.

Dar atîția săteni ciți au fost în cea d'intăiu săptămîină de Septembrie nu vor mai fi nici-odată în mijlocul nostru și noii veniți nu se vor mai înfățișa, ca aceia, supt flamura cîntecului și graiului nostru triumfător.

Serbări ca acelea ce au fost nu se vor mai întruchipa, și sint fiori de mindrie și de speranță ce nu pot străbate decît o singură dată trupul unui popor. Acele zile de soare cald, de cer albastru, de mulțime voioasă, de mindre cîntece înfrățitoare nu se mai pot întoarce nici-odată. Nici chiar după mindra izbîndă, cînd jalea s'ar amesteca firește cu nebuna bucurie a biruinții.

Dar acum, cînd lucrurile s'au întors în starea lor de toate zilele, o întrebare se poate pune, fără supărarea nimănui, decît doar a celor ce au un interes să se supere: cu cît se aleg Romîni de peste hotare din călătoria lor la noi?

Se aleg de sigur cu conștiința că este o țară românească de sine stătătoare, cu Regele ei, oastea ei, cultura ei. E mult, fiindcă ațiția n'aveau această conștiință, după cîte minciuni li se strecoară anume în urechi. Dar pentru această descoperire n'are nimeni, cred, nici-un merit.

În schimb, toți au plecat cu uimirea că n'au văzut nicăiri, în locurile de cinste, țeranii de-ai lor. Nu i-au văzut nici în sate, și aceasta a rămas neînțeles pentru dinșii, deprinși cu o mare viață românească ce se întemeiază pe satul mulțămît și respectat. Calea de la Vîrciorova la București, de la Predeal la aceeași capitală luxoasă li s'a părut pustie ca în urma Tatarilor. De la berăriile și artificiele Expoziției, de la valurile de elocvență ale jobenaților și trăcuitorilor, în sfîrșit, nu i-a scos nimeni să vadă satele noastre, unde oamenii s'ar fi simțit, vă asigur, cu mult mai bine decît între așa-zișii Romîni cari li vorbiu o limbă fudulă și neînțeleasă. Nicăiri nu i-a primit, nicăiri nu li-a vorbit țerănimea. Nicăiri nu s'a înfrățit țeranul de dincoace cu cel de dincolo. Și, pe cînd ei s'ar fi crezut unul pe altul, și s'ar fi încrezut unul în altul, la «minciunile boierești» — oricît s'ar trece cu dinsele Țara Ungurească, după zicală — mulți au ridicat din umeri.

În al doilea rînd, nu s'a văzut trecutul nostru. Țeranii de peste munți și Bucovinenii n'au găsit pe nimeni care să-i lămurească asupra lucrurilor de la Culă și de la Palatul Artelor. Oficialii noștri n'au înțeles ce folos ar fi fost pentru oaspeții aceștia să meargă la mănăstirile din preajma Bucureștilor, la vechile biserici din oraș pentru a vedea, pe lingă minunile de artă veche, mormintele unde zac Domnii romîni de pe vremuri: de la Mircea Ciobanul până la Alexandru-Vodă Ghica de supt Regulamentul Organic. La Sinaia, oamenii n'au văzut cum se cade mănăstirea. La Iași, țeranii de peste Molna n'au fost purtați prin locurile sfînte unde lespezile acopăr cenușa citorva măcar din Domnii moldovenești de odinioară.

Li s'au arătat, în schimb, lucruri care se vad, une ori și mai bine, prin orașele străine din țara lor.

Astfel de lucruri au văzut destule. Vorbe neînțelese și nesocotite au putut să audă destule. La dihoniiile dintre noi au fost martori, și iata ca «Libertatea» din Orăștie e de părere, ca și «Adevărul» jidovesc, că rău

s'a făcut cerindu-se Saşilor din Bucureşti a purta colorile noastre, a vorbi graiul nostru, a ni da cîntecul nostru.

...Şi încă noroc că nu prea era multă boierime. Ce-ar fi fost dacă li-ar fi trecut înaintea ochilor luxul sardanapalic al primblării la Şosea, cumpărat cu sînge de om stors în cea mai avană muncă pe brazda cotropită de la ţeranî romîni ca şi dinşii!

La blestemul ce-l aruncăm noi asupra trîntorilor obraznici, pe cari totuşi îi vom goni odată din stup, s'ar fi adăugat, în acele zile de fericire chiar, şi blestemul lor!

N. IORGA.

Într'o comună rurală.

Acum, în anul jubilar, cînd politicianii noştri se laudă cu propăşirea României pe toate tărîmurile, iese la iveală o mulţime de fapte care pun într'o adevărată lumină starea săteanului romîn.

Cine nu ştie că lipsa de administraţie, nepricederea, neştiinţa, dar mai cu seamă indiferenţa pentru binele obştesc şi setea după cîştiguri, sînt cauzele miseriiilor în comunele noastre rurale? Ceia ce funcţionează minunat şi regulat, în ochii tuturor, este eliberarea mandatelor pentru achitarea lefilor, iar de acolo înainte toate merg cum dă Dumnezeu, — adevă că nu se face nimic.

Rîndurile ce vor urmă, au de scop a arăta starea nenorocită în care se află o comună, din pricina unei rele şi corupte administraţii. Aşa este comuna Socea-Cindeşti din jud. Neamţ, unde tot aparatul administrativ se crede chemat pentru alt ceva, numai pentru îngrijirea comunei, nu. De pleava Jidanilor ce au năvălit în Moldova, n'a scăpat nici această frumoasă comună. Se află *astăzi* aici, 80 de suflete de Jidani, cari trăiesc prin exploatare şi prin mijloace necinstite, pe spinarea săteanului. Îngăduiţi împotriva legilor şi a regulamentelor, neîndeplinind condiţiile cerute, neavînd nici autorisaţii, orlice plîngere împotriva lor e pusă la dosar, căci, fireşte, aşa voieşte administraţia. Se poate zice că în această comună Jidanii *fac ce vor*. Un fapt de curînd petrecut va arăta lămurit aceasta.

Ca unul ce mă interesez de soarta acestei comune cît am, vara, mulţămirea de a sta aici, am căutat să intru în legături apropiate cu ţeranii, a vorbi cu dinşii, a li spune ce să facă pentru a-şi îmbunătăţi traiul, a li face cunoscut respectul pentru biserică, şcoală şi proprietate, a-i îndemna la muncă onestă, la solidaritate şi la lucrare comună. Aşa vorbesc de trei ani de zile la împărţirea premiilor, şi aşa am vorbit la o şezătoare ce am pus-o la cale cu preotul comunei, în ziua de 20 Iulie trecut. Suferinţele şi relele pe care sătenii le îndură din partea Jidanilor din comună, ne-au făcut să adresăm primarului o petiţie iscălită de 119 oameni, prin care ceream izgonirea a doi Evrei cari stau pe nedrept în sat şi cari, prin purtările lor, s'au făcut nesuferiţi. Contra acestor doi Evrei există, de mai mult, două decizii de expulsare ale Consiliului comună, care îned au rămas

neexecutate. Căci Jidanii — mijloacele lor de corupție sînt cunoscute — aleargă răpede la Piatra și caută pe inspectorul comunal, căruia i se plîng că sînt persecutați, și că va izbucni o revoluție contra Evreilor, în comună. Atîta a trebuit pentru ca acel inspector, potrivit-se minciunilor și pîrilor jidovești, să vie aici a doua zi, c'o falcă în cer și cu una pe pămînt, și să iea apărarea pe față a Jidanilor, fără a mai cerceta ce se făcuse într'adevăr. Până acolo a mers obrăznicia acestui domn, — pentru care Jidanii îi sînt ca niște frați, — că ne-a amenințat, printre alte batjocuri, cu arestarea.

Te preocupă soarta sătenilor al căror bine îl voiești și te vezi amenințat de cutare funcționar ce are o leacă de putere!

Frumoasă procedare! Firește că nu poți spune nimic sătenilor, nici că sînt speculați de Jidani, nici că nu trăiesc bine, nici că au dreptul de a deschide ochii și a cere vre-o îmbunătățire! A da pe față adevărul, a te face apărătorul acestui nenorocit popor de desculți, nu vine la socoteală unui anumit soi de funcționari, căci li se iea apa de la moară.

Și un ridicol inspector comunal găsește cu cale să useze de mijloace drastice, acolo unde domnește liniștea cea mai deplină...

Faptul acesta, menit să treacă și el ca altele, poate da o idee de ce înseamnă administrația jidovită în biata Moldovă. Și, cînd te mai gîndești că acest inspector e proprietar în circumscripția unde administrează — aceea de sigur pentru a respecta art. 189 din Legea Comunală care glăsuiește astfel: *Inspectorul comunal nu poate funcționa în plasa în care e proprietar!*

Scoborîndu-ne mai jos, e ușor de închipuit din ce fel de oameni e alcătuită Primăria comunei Socea-Cindești. Primarul, alegător în Colegiul I (de aceia a fost ales), face parte din acea specie de oameni care se numește la noi: «surtucari».

E un om care habar nu are de ceia ce este administrația. Îscălește numai hirtiiile din comună, și orice inițiativă și conștiință că are datorii de îndeplinit, îi lipsesc. E incapabil de a da vre-un sfat sau vre-o «explicație» bieților săteni. Drumurile și podurile sînt în cea mai rea stare, și d. primar nu se opune cînd oamenii sînt trimeși să lucreze șoseaua în altă comună învecinată, unde e o mare fabrică jidovească de chereștea. În localul Primăriei, se fac cele mai mari beții de către funcționari. Legea repaosului dominical nu se bagă în samă; paza de zi și de noapte nu se face nici-odată, și, lucru de necrezut, d. primar îngăduie ca vitele Jidanilor să pască în ograda Primăriei. Această rușine de sigur e răsplătită cu ...băutura.

Am văzut odată trimețîndu-se la comună bilete de bal spre a fi împărțite sătenilor. Vai de săteanul acela desculț care n'a cumpărat bilet pentru balul dat în Capitala județului. D. primar ori d. secretariu știe ce face! Iată administrație la sate, în anul jubilar 1906!

În fața samavolnicilor și a amenințărilor de tot felul, omul înțelept

nu va răspunde așa. Datoria lui e a luptă cinstit și cu demnitate, spre binele clasei sătenești, în cea mai deplină liniște și venind în atingere numai cu ea. Peste niște oameni robiți intereselor personale și celor jidovești, și cari reprezintă «autoritatea», el va trece. A mai sta cu dinși la vorbă, e vreme pierdută. Dar trebuie să știe odată aceia cari fac parte din tagma administrației corupte și leneșe că se va arunca înaintea sămânța cea bună și că faptele lor josnice și necinstite vor fi controlate.

ALEXANDRU A. NAUM.

Din suferințele plugarilor.

Anul acesta — după cum știm cu toții — pământul țerii noastre a dat roade din bielșug, și un necunoscător al satelor, sau un coconăș dintre aceia cari scriu, în liniștea cabinetului, cărți întregi despre țeranii *cei fericiți*, ar zice tă tocmai acuma plugarii n'au de ce să se mai vaiete.

Și așa ar și fi cu cale :

Plugarii — robii pământului românesc — și-au stors toate puterile de muncă ; Dumnezeu s'a îndurat să ni trimeată ploaie la vreme, numai pentru dragostea lor (cari singuri ni mai păstrează vechea credință), și deci ei ar trebui să se folosească mai mult din roadele pământului, pe care numai ei știu să-l muncească și să-l iubească.

Dar nu este așa.

Căci mai în toate satele, și anul acesta ca și în anii de secetă — ba poate acum mai rău ca în anii de secetă —, plugarii trăiesc în atita lipsă, în cît n'au *ce mânca* : acum, cînd țarinele sînt pline de roade.

Și de ce nu au plugarii ce să mănince, nici acum în anul de bielșug excepțional ?

Ce s'a făcut griul cel mult, pe care minile lor l-au strîns cu atita sirguintă de pe nesfirșitele holde ?

Ce s'a făcut ?

S'a prefăcut în aur și s'a strecurat în pungile fără fund ale arendașilor greci și evrei, cari, spre rușinea neamului nostru, țin în cea mai neagră robie pe mai toată țerănimea românească.

Da, cea mai mare parte din griul ce a crescut anul acesta pe pământul României jubilar, a fost al acelor cari sînt și vor fi de-a pururi dușmanii neamului nostru.

O mică parte din griul de anul acesta a crescut pe pământurile stăpînite de «micii proprietari», dar nici acesta n'a rămas decît în puține casuri, în folosul sătenilor.

Și iată de ce :

Din anii trecuți, sătenii, pînă și cei mai cu dare de mîină, au rămas cu multe datorii : unele la Stat, altele — și cele mai multe — la particulari, și, în urma treieratului, atît perceptorii, cît și creditorii particulari, s'au năpustit cu furie asupra muncii sătenilor.

Am văzut creditori neomenoși și perceptori, pe unele locuri, ridicind cu sila țoalele și vasele din casele plugarilor, numai ca să-i silească să-și vînză grîul și să-și achite datoriile.

Și țeranii — pe cari nimeni nu-î vede, și pe cari nimeni nu-î aude — se duc, și, plîngînd, își vînd pînea de la gura copilașilor.

Și cum o vînd — această pîne, care a crescut udată cu sudori și cu lacrimi? Cum nu s'a mai vîndut nici-odată pîne (grîu) pe lumea asta. Auziți: treizeci și opt de lei chila (7 hl).

Sînt moșnegi cărunțiți, cari au muncit de cînd s'au pomenit pe lume, — și cari spun cu lacrimile în ochi că nici-odată samsarii nu și-au bătut joc de munca lor, ca în anul acesta.

«Și nu l-am vinde, păcatele noastre — zic plînt de amărăciune sărmanii plugari —, dar ne omoară perceptorii și cei cari ne-au ajutat cu *mămăligă*, astă iarnă, cînd ni muriau copiii de foame».

Așa sufăr bieții plugari, și așa vor suferi et multă vreme; căci nici anul acesta — cu toată recolta cea îmbielșugată — mulți nu vor putea să-și plătească toate datoriile.

Și... nu și le vor plăti, fiindcă grîul cel mult și bun l-au luat arendașii; iar cel puțin, care li-a rămas, e ieften, e prea ieften.

Suferințele plugarilor nu se vor micșora, și, dacă n'au putut scăpa de datorii anul acesta, apoi multă vreme nu vor mai putea să scape, căci datoriile se vor mări din ce în ce.

Numai într'un singur chip ar putea plugarul să-și mai ușureze greutățile. Și anume:

Înfîințindu-se o Casă de bancă, care să-i ajute cu bani, atunci cînd creditorii îi silesc să-și vînză bucatele pe prețuri de nimic și punîndu-li-se la dispoziție, pe prețuri mici, magazii făcute de Stat în tîrguri și orașe (sau și prin sate), în care sătenii să-și păstreze bucatele pînă li se vor oferi prețuri mai bune.

Casa de bancă ar fi a Statului; iar bucatele din magazii (care ar fi tot ale Statului), ar fi o garanție pentru Stat, că banii împrumutați nu se vor pierde.

Așa s'ar opri samsarii, cari roiesc prin satele de la cîmp și cari se îmbogățesc din munca bieților țeranî, și așa ar mai putea să răsufle și plugarii romîni, cari în țara lor, robesc la lepădăturile altor neamuri.

FL. MUGUR.

Administrație satească.

Ceia ce contribuie la reua stare în care se află satele noastre, e și administrația lor, condusă de elementele cele mai puțin prielnice unei înțelepte orînduiei.

Deși, în urma noiei legi, secretarii comunali sînt supuși unor examene — cu totul superficiale —, ei sînt totuși recrutați în bună parte din acei

școlari leneși și nărăviți, cari, desconsiderînd orice muncă, s'aû pierdut, cu 2—3 clase gimnasiale, în masa — mereu crescînd la noi — a semiculturilor cu pretenții de oameni cu carte.

Pe aceștia și armata i-a făcut une ori mai răi. Prin scrisul lor, unii aû fost ținuți în serviciul de furieri, unde aû învățat școala «sfântiuelii» și a «mînuirii libere a ștampilelor regimentelor și iscăliturilor superiorilor». Liberați din armată cu «certificatul de bună purtare» și îmbrăcați cu surtucul nemțesc, trec în ochii sateanului drept «oameni cu carte». Iar în urma unor concursuri — ca la noi — un astfel de om e numit conducătorul unei comune, se pun în el mari speranțe, se scriu pentru el articole la gazete, că «e singurul, ce, zilnic venind în contact cu țeranul, poate influență în bine asupra-î»: e secretariu comunal.

Primarul e, dacă nu unul fără știință de carte saû numai știind să iscălească, acela care are de dus la bun sfîrșit mai mari interese personale saû ale rubedeniilor.

Cel fără carte e sclavul notarului, care acum devine cheia comunei. Cu iscălitura lui se va juca după bunul plac.

Cu cel ce are interese se învoiesc «la parte».

Și iată conducătorii satului, aleși poporului, «îmbătați» saû ținut fără suflare supt opinca alesului lor, cu interese.

Ce școală cetățenească va putea face un secretariu ca acesta sateanului, cînd el n'are nici-una, și a venit cu gîndul de înnavuțire?

Acela care va fi asistat la dezbaterile Camerei, cînd cu legea comunală a d-lui V. Lascăr, va fi auzit citîndu-se casuri administrative deosebit de revoltătoare, luate din diferite părți ale țerii. Se știu hoțiile ce se făceau cu vechiul «acsiz comunal», al cărui produs intra în punga primarului. Nici-o îmbunătățire nu se făcea în comună. Pe socoteala acsizului — un sigur și bun venit comunal — petreceau doar primarul cu consilierii, ziua și noaptea.

S'a înlocuit acsizul, dar obiceiul de «ciupeală» a rămas, cu aceiași oameni.

Dar «zilele de prestație»?

Cu tot controlul din partea Statului, se bea și acum în contul lor. Și, în comuna Filipești, jud. Brăila, — culme a uitării, în continua beție ce o duceau, — primarii d'acum 10—15 ani se vād siliți de dușmanii lor de azi a plăti sute de lei, căci aû uitat să-și taie totuși chitanțe.

Pe spinarea țerii, și acum se învoiesc sâtenii doritori de a da puțin, saû de a nu mai face «zilele de șușea»: mai bine jumătate, d-lui secretariu și picher — cari fac tablourile — decît întreg, țerii.

Și unde nu veți vedea șosele bune, saû veți vedea băltoace în mijlocul satelor, să știți că administrația comunală a bătut «toate zilele de prestație».

Ei, dar aceste nimicuri mari sînt făcute de oameni ce nu trec de două clase gimnasiale, și ele nu pot fi nevăzute de inspectorii licențiați, cari nu știu să vadă, și de prefectii ce nu pot vedea prea jos!

Dar, cînd am privi mașinăria administrației satești. chiar din localul Primăriei, am vedea lucruri grozav de triste: o școală de înjosire a poporului, o influență în rău asupra calităților bune ce au mai rămas acestui neam. Iată-î veniți la Primărie, să li se facă «formele» pentru nunta făcăului. Secretariul începe tocmeala. După cum se pot învoi, de la 10—60 de lei, pentru ca el, slujbașul satului— al lor decî— să scrie două extracte, fără de care popa nu-î cunună. Săteanul crede că așa-î legea, și pe ea o injură.

Iar, cînd, de pildă, jumătate din satul Filipești, jud. Brăila, face petiție, în 1905, la d. prefect, contra acestor negustorii, condamnabile de cel mai îngăduitor om, se trimet în cercetare doi jandarmi rurali, altă pacoște pe spinarea satelor, cu altă școală și alte apucături.

La cercetare, omul spune păreților, jandarmul scrie cum spune notarul, — ce este în joc — iar subsemnatului, să zicem, nu-î e permisă intrarea supt amenințare de a fi arestat.

Autoritățile județului nefăcînd nimic, și adăogîndu-se și încurcături cu zilele de prestație, se petiționează la Minister, cerîndu-se un inspector, care nevenind pînă acum, sătenii și-au adus aminte de vorba bătrînilor: «mai bine o învoială strîmbă, decît o judecată dreaptă», și s'au înecat toate în vin, fără gînd de a se mai aminti cîndva de ele.

Sînt sigur că nici-un inspector comunal n'a găsit neregulă la inspecțarea condicelor pentru bilete de vite. Și, cu toate astea, aci e încă un punct de unde încep, pe alocurea, legături între secretariu și hoții de vite, atît de greu de descoperit, tocmai din astă pricină.

Se fură vita omului din bătătură, dar hoțul era asigurat d'innainte de biletul respectiv eliberat de secretariu, așa că o vinde răpede și fără urmă de bănuială. Și ce e mai frumos, e că chiar hoțul — cu un curaj caracteristic — după 1—2 ani, mărturisește în auzul tuturor faptul, ca o laudă, pomenind și numele secretariului, primarului său consilierului cu care a operat.

Toate păcatele astea, le vezi, nu așa din fuga trenului, din excursie, ci trăind îndelung cu ei, avînd contact zilnic.

Iată administrația satească vinovată că într'un loc Primăria e dărăpănată, în alt loc biserica închisă de ani de zile: «creștinii nu mai au nici o lege». Cine să se îngrijească, cine să umble, dacă nu cei puși în serviciul satului?

Dacă vrem s'avem slujbași pentru anume cerințe, și să îndeplinească un anume rol, trebuie să li se facă școală un timp oarecare; nu în cele zece minute de concurs l-am putea găti pentru misiunea aceasta. Cînd vom da satelor secretari cari să fi învățați într'o școală cum să conducă, luminat și cu dor de neam, mașinăria administrației satești, și cînd Primarul—alesul adevărat al satului — va fi modelul cinstei, atunci vom putea spera în îndreptarea atîtor rele ce țin pe loc mersul progresului nostru.

A. DRAGOȘ, student.

Din Brăila.

Din aproape 80—90 case comerciale ce există la Brăila, numai 11 sînt românești, celelalte jidovești și grecești, care fac afaceri minunate față de cele 11 ale noastre. Asta e adevărat oraș românesc...

Cu vre-o zece zile înainte de 1-iulie Septembrie, s'aŭ împărțit afișe scrise în franțuzește, nemțește, englezește și grecește și citeva cuvinte românești, care anunțau deschiderea unui liceu frances «Edgar Quinet». Să se știe că acest liceu nu este decît cel grecesc, care a fost închis de către actualul guvern din cauze cunoscute de toți. Ce măsuri vor lua și ce zic cei de sus? Aud ei!

În satul Cioara-Doicești din jud. Brăila există o casă goală, părăsită, cu geamuri sparte, cu o fîntină stricată, cu pereții dărîmați și cu o firmă pe care se cetește :

Casa de sănătate.

Și țeranii sînt bolnavi și mor...

MAR. G.

CEVA DESPRE FACULTATEA DE DREPT.

Avocătura este o meserie destul de grea. Pe lingă inclinații speciale — care, de altfel, nu lipsesc Romînului —, ea mai cere și o practică îndelungată, practică ce nu se cîștigă în Facultățile noastre de drept.

Pentru aceasta, pentru a avea practica lucrului, găsesc c'ar fi bine ca, pe lingă instanțele judecătorești și avocații Statului, să fie atașați ca «practicanți» un număr de studenți, număr mai mare sau mai mic după cum necesitatea o va cere.

Așa, studenții din anul al II-lea, cari după noua organizare sînt inițiați de-abinele în materia dreptului, cit și cei din anul superior, să se poată prezenta la examenul de practicant. Cei reușiți își vor face serviciul pe lingă tribunale și avocați — serviciu făcut astăzi de numeroși funcționari destul de bine plătiți și cu apucături destul de rușinoase. Pe cînd asemenea funcționari primesc pînă la 200 de lei și poate și mai bine, un student — care ar vedea în serviciu un mijloc de a se iniția în meseria ce o va îmbrățișa după licență, un mijloc de a-și desăvirși cunoștințele sale juridice — ar îndeplini aceleași îndatoriri pentru 60-80 de lei, și le-ar îndeplini cu mai multă conștiință, și, ceia ce este mai important și absolut necesar astăzi, cu mai multă cinste.

Și, ca să vă convingeți de necinstitele și josnicele apucături ale actualilor funcționari (nu toți!) de prin tribunale, rătăciți cîndva prin sălile «Palatului Dreptății» și veți avea nefericita ocazie de a asista la scene care vă vor arăta în de ajuns că ceia ce spun eu mai la vale, nu este decît durezul adevăr.

¹ *Aceia* n'aud. Cei de mine poate să aibă urechi mai bune, — de și, de sigar, mai mici.

În vara trecută, mergînd la Tribunal spre a legalisa niște acte, mi-a fost dat să asist la o scenă dintre cele mai rușinoase și mai neomenoase, mi-a fost dat să văd cu ochii unul din numeroasele chipuri de despoiere, de scandaloasă speculație a sermanului nostru muncitor plugar. Un biet țeran din Ialomița, care avea un proces pentru o moștenire de pămînt, după ce intimații nu se înfățișaseră în două rînduri la judecată, a vrut — spre a fi sigur că la data din noî fixată ei vor veni și procesul nu va mai fi astfel amînat fără a se lua o hotărîre — să îndeplinească procedura citațiilor. Cum însă voia ca a doua zi de dimineață să plece la el acasă — căci aici bietul om ședea pe cheltuială — s'a rugat de un funcționar dela Arhivă să-i facă citațiile și să i le dea. A urmat o tocmeală jidovească, până ce bietul om și-a dat tot ce avea în pungă (vre-o 7 lei, după cit mi-aduc aminte) și abia-abia și-a putut lua actele.

Astfel de scene nu te pot lăsa rece, și nu se poate să nu cugeți la mijloc prin care s'ar putea înlătura răul. Și de sigur că cel mai bun mijloc ar fi introducerea în asemenea funcțiuni a «studentilor practicanți», cari, cum am spus mai sus, vor fi numiți prin concurs, până la terminarea studiilor lor universitare.

Numaî astfel escrocheriile și tot felul de afaceri vrednice numai de elementele rele din Evreime ce fac actualii funcționari — afaceri necinstite și neomenoase, care toate se descarcă pe capul bietului sătean —, ar înceta.

Cu sistemul acesta, mult-jăfuitul nostru țeran ar fi la adăpostul apucăturilor jidovești ale unor Romîni necinstiți, el n'ar mai veni în contact decît cu tineri dornici de ridicarea lui, decît cu tineri cari, supt inspirația unora din dascălii lor, și-au croit frumosul ideal al înălțării poporației noastre sătești.

În biurourile «Lăcașului Dreptății» — unde-i aduc păcatele și nesfirșitele lor nevoi — sătenii n'ar mai întîlni ochiul lacom și hrăpitor al scriitorului de astăzi, ci ochiul plin de dragoste și de iubire frățescă al tinărului din curata și cinstita generație studentescă de acum.

Trăgăniri și năcazuri nu li s'ar mai face, treaba li-ar merge strună și în «Lăcașul Dreptății» ar găsi «Dreptatea».

Iar acești practicanți de astăzi, deveniți mine avocați, însuflețiți fiind mai departe de focul din timpul studenției lor și avînd aceleași gînduri curate și aceiași dragoste pentru popor, ar fi niște destoinici și cinstiți colaboratori în distribuirea dreptății.

Numaî astfel vom avea niște tineri în stare de a trăi priu ei înșii, fără nevoia unui ajutor, numai astfel vom avea un tineret independent pe care miseria nu-l va face să-și pîngărească conștiința, să-și murdărească sufletul prin închinarea servilă înaintea puternicilor zilei. Numaî astfel faptele lor vor fi dictate de interesul obștesc, conduși fiind de ideal, iar nu de vătămătorul «interes de partid».

Acestea sint părerile unui student cinstit și cu gînduri bune: cei cu mai multă știință și cunoștință a lucrurilor judece și ei, — dar să judece cu cugetul tot așa de curat și desinteresat cum l-am avut eu!

S. CIOCĂNEȘTI, student.

Correspondență gălățeană.

D. Doiciu, deputat al țeranimii din Covurluiu, și-a arendat moșia din acest județ Casei jidovești Mendel, de și ar fi putut să o arendeze țeranilor, sau măcar să o lase arendașului român de până aci, d. Petre Rădulescu.

În jud. Covurluiu a fost de vânzare moșia Rogojeni. Îndemnați de niște oameni de inimă, sătenii din Rogojeni au făcut propagandă să o cumpere ei, în unire cu sătenii de prin împrejurime. D. deputat Doiciu, împreună cu alți mari proprietari, concurează și ridică astfel prețul moșiei. Sătenii ar fi cumpărat-o poate și cu prețul mai ridicat. Strinseră chiar vre-o 60 de mii de lei din 75 de mii cât trebuia să dea ca garanție, căci împrumutul, pentru plată, li era asigurat. D. prefect al județului spune însă în primărie că au să piardă banii pe cari-i dau, că o să-i fure cei ce fuseseră însărcinați cu stringerea banilor. Când cițiva dintre țerani îi spuseră că n'are d-lui nevoie cu banii lor, d. prefect se răsti la ei, amenințându-i că, dacă vor veni la d-lui să reclame că li s'au furat banii, o să pună să-i bată în loc să li facă dreptate. Cu modul acesta, moșia a fost cumpărată de d. proprietar Vasiliu (Bolnavu), și acum e vorba să o arendeze societății jidovești a Fișereștilor.

Altă dată, proprietarii dădeau pământ de muncă țeranilor, luându-li dijma din trei, una. Astăzi îl dau nu numai în jumătate, dar unii opresc pentru dinșii două părți, rămânînd țeranului una. Unul dintre acești oameni fără inimă e d. arendaș Batoc din Vlădești (Covurluiu). PR.

Din județul Ialomița.

În județul nostru, ca în majoritatea județelor, fiecare partid are câte o gazetă. Liberalii au «*Ialomița liberală*», iar conservatorii «*Deșteptarea Ialomiței*». Politica de mahala se arată în toată bogăția ei de cuvinte. Vorbe ca : șarlatan, pungaș, păcănel (*sic!*), etc., etc., se găsesc în toate articolele. Mijloacele cele mai meschine sînt întrebuițate pentru facerea abonamentelor. Așa, anul acesta s'au abonat forțat la «*Deșteptarea Ialomiței*» aproape toți primarii și secretarii comunali. Încasatorul gazetei umblă din sat în sat împreună cu inspectorul comunal (cel puțin în plasa Cîmpu am fost martor) și bieții funcționari comunali, de milă, de silă, trebuiau să plătească abonamentul.

În comuns Ulmu s'a impus gazeta până și grădinarilor bulgari cari nici nu știau să cetească.

Cutare inspector comunal e o adevărată pacoste pe capul primarilor și funcționarilor comunali. Oricît de mult ar munci bieții oameni, d. inspector e nemulțămît. Numai cînd i se dă (chiar cere!) pește, puî, ouă, și chiar bani, domnia sa nu zice nimic.

În capitala județului, la Călărași, străinii se introduc de ce în ce mai mult. Comerțul cu cereale e pe mîna Evreilor și a Grecilor.

Mai sînt Evrei croitori, tinichigii, zugravi, lipscani, etc.

Până acum, pe tărîmul cultural, nu s'a făcut nimic însemnat.

Călărășenii sufăr și ei de boala societăților. Au fost înființate vre-o 3—4 societăți zise culturale. Fiecare din ele a promis orașului cite o bibliotecă. Dar sfîrșitul prea de timpuriu le-a făcut să nu-și țină făgăduiala.

VASILE BRATU.

De la Expoziție: Palatul Artelor.

III. PRESENTUL.

Ceia ce se vede însă în rîndul de jos al Palatului Artelor, acolo unde e, dragă Doamne, expoziția istorică, întrece orice închipuire de neorînduială, neștiință și nepricepere, unite cu cea mai neuzită îndrăzneală.

S'a turnat la un loc, s'a aruncat în clăie ce s'a putut pleșcui dela unul sau dela altul, ce s'a putut căpăta cu mîna întinsă. Cu cea mai aleasă politeță nu s'a refuzat nimic: fiecărui i s'a păstrat dulapașul său, meșuța sa, haosul său de diletant. Și, afară de aceasta, nu s'a căutat metodic, științific, nimica.

Exemple. Un profesor de arheologie vrea să reconstituie Sarmisagezuza: iată Sarmisagezuza. Un Bucovinean aduce Suceava: poftim Suceava. Tirgoviștea, Argeșul, Craiova veche,—nu le aduce nimeni: rămînem fără ele. Se dăruiește un chip de Domn: pune-l în părete. Dacă era scris ceva de proprietar, va ști lumea cine este. Dacă nu,—nu. Dar sînt atîția alți Domni ale căror chipuri le caută lumea, fără să le găsească! Sirbiî dela Belgrad au dat un Traian: unii zic că nu e Traian; n'are a face: Traianul Sirbilor va stăpîni sala. Alte busturi nu s'au adus: ce să facem! Un particular aduce un vas frances din secolul al XVIII-lea: iată-l expus. Tot așa și cu orice tabachere, chibritelniță sau scobitoare. Familia unui scriitor, cit de mic, presintă scrisori: uite-le supt sticlă. Dar alți scriitori mult mai mari n'au nici-o relicvie,—cine se uită la așa ceva! Un domn a fost la îngroparea lui Alecsandri: veți avea cîteva frunze căzute din cunună și... mînușile cu care a fost acel domn la înmormîntare. Unul dă o sabie, altul o haină, un al treilea niște pantalonî: ce frumos stau alături! Este epoleta lui Vodă Bibescu, este uniforma de academician frances a fiului său, dar nu afli nimic privitor la oamenii dela 48. Cărțile vechi sînt zvîrlite la întimplare: nici-un șir, nici-o dezvotare, fie după ani, fie după tipografii. Cutare volum e de mai multe ori, altul nici-odată. Expoziția retrospectivă de acum doi ani era o minune de rînduială pe lingă acest model de desordine, care samănă cu ce s'ar găsi dintr'un muzeu dărîmat de cutremur.

N'aș mai sfîrși de înșirat ciudațeniile ce întîmpinăm la fiecare pas: cine ar crede monedele se înfățișează cum au fost pe la casa unuia

sau a altuia și că vezi chiar câte un pumn din ele care se ridică în marginea unei vitrine lângă tot felul de bibelouri de salon?!

S'a cerut *ceva* Academiei și Arhivelor Statului. Academia a dat chipurile academicianilor, iar Arhivele o alegere de documente vechi și frumoase. S'ar fi convenit neapărat ca documentele să fie la olaltă, fără deosebire de origine; dar cine să înțeleagă la Expoziție un lucru totuși așa de simplu!

Cel ce scrie aceste rânduri voiă să cuprindă în câte o odaie lucrurile de căpetenie privitoare la fiecare secol: reproducerea în ghips a cetățitorilor și bisericilor, chipurile Domnilor, frumusețile artistice din mănăstiri și biserici, hainele, mobilele, cărțile. Ar fi fost, de la un capăt la altul al Palatului Artelor, un mare curs metodic de istoria Românilor, pe care mă oferiam a-l face gratuit.

Răspunsul a fost că m'au scos pe ușă afară, și mă mir că n'am fost dat în judecată.

Iar înțelepciunea ce domnește la Expoziție a dat ceia ce s'a zugrăvit în colorii prea slabe, fiți siguri, — mai sus.

N. IORGA

Toate notițele neisădite din cronică sînt de N. Iorga.

I. DIN ȚARĂ.

A. Chestia ferănească.

Din Teleorman. În capitala județului nostru, griful se vinde anul acesta așa de eftin cum nu s'a mai pomenit nici-odată și, cu toate acestea, Bulgarii, cari singuri au brutării în Turnu Măgurele, vind — spre rușinea noastră — pinea cu 23 de bani kg., adică mai scumpă ca în totdeauna.

Ciudată socoteală: cînd se ieftenește griful, se scumpește pinea.

Aceasta e adevărat numai în România și chiar în anul jubilar 1906.

F. MUGUR.

* Ni se scrie :

«Înduioșător peste măsură și peste măsură de îngrijitor e ceia ce am de spus, întocmai după adevăr, aici. Ascultați (și cei cari n'ați voi). Eram, într-una din zilele acestea, la Primărie. Pe sară, vine o femeie cu ochii plîșiți și suspinînd. — Ce-î nevastă? — Ce să fie «domn' notar», am venit să vă spun, c'a murit și cellalt. — Cînd? — Azi; l-am lăsat dimineața acasă, supt privigherea mamei (soacră-sa), și m'am dus la curte; cînd am venit, mi-l «strinsese Dumnezeu» și pe aista. — Dar, cînd te-ai dus la curte, ai lăsat mîni-ti niște lapte, ceva ca să-l hrănească? — D'apoi de unde lapte, am eu vacă? — Pe semne, voi numai de murit vă țineți!

Notarul începe să scrie buletinul de moarte. Ajunge la întrebarea: «causa morții». — «De ce-a murit, nevastă? — «Știe Dumnezeu; eu de unde să știu?» — După o clipă de gîndire, secretariul scrie: «*De strins*».

— Femeia asta, imi spuse el — după ce plecase îndurerata mamă —, a avut doi copii; pe unul l-a îngropat alaltăieri și azi, auzi, că i-a murit și cellalt.

Am rămas cuprins ca de un val rece... Lucruri grozave îmi frământau sufletul. Mă gândiam: cite ființe nu s'or fi topind așa, din cauza *strinsului* acestuia, că doar... nu mai moare nimeni de foame!

Grozave lucruri, dar petrecute *într'adevăr*.

Ne doare. Sufletul ni se frînge că nu-î cine *s'audă*.

Si numai auzi pe unii: — Ce vă bateți capul, domnilor? Aveți iluzii, ați inebunit, ori ce aveți? Țeranul stă bine acolo cum stă; li se năzare la cite unu' așa. Voi, oameni cu mintea 'ntrengă, căutați-vă de «nevoi»: Mîncăți, beți și vă veseliți, aceasta vi-i menirea.

V. M. TĂCUTA.

B. Evreii noștri.

Evrei arendași de moșii. — Avram Laver este administrator în comuna Broșteni, județul Roman.

Cum a ajuns a fi și arendaș de moșii, el singur numai știe; că jupește sătenii de pe ambele moșii, Broștenii și Bahna, se va încredința cineva din cele ce urmează:

Cea mai mare parte dintre țeranii ieau pămînt de la boier, fie de la A. Laver, cu 1.20 lei prăjina, sau cu 1.50, ceia ce vine 96—120 de lei falcea. La acestea se adaugă 30—40 de prăjini de secere, sau prașilă, sau 20 de lei; adăugînd că, dacă omul seceră 30 de prăjini, la măsură i se găsesc cel mult 20. Așa că, dacă ai măsură un lan cu prăjina, și ai socoti și după registrul de plată al vechilului, l-ai găsi de două și de trei ori mai mare de cum e în realitate. Va să zică, 120 de lei arenda și cu 20 de lei dijma, fac 140 de lei falcea.

Anul acesta, Laver nici măcar nu primește ca oamenii să lucreze cu carul cu boi pe moșie. Griul de la mașini, îl transportă cu cotiuge evreiești de stradă, la gară. Arătura, pe moșia Broșteni, a dat-o în antreprisă. Un Evreu a tocmit mai multe pluguri, și s'a învoit să-i are lui Laver. Anul ce vine, expiră contractul de arenda al moșiei Bahna. Evreul, simțind că moșia nu i se va mai da lui, a spus că o va da toată miriște pe samă. Cu gîndul acesta, a sămănat griu în miriște de ovăs și de griu chiar, lucru ce nu se face decît în cas de mare nevoie.

Anul acesta, a fost mare nevoie de secere. S'a plătit 50 și chiar 60 de bani prăjina de secere. A. Laver a spus că și el plătește 50 de bani prăjina de secere; dar, după ce a văzut griul strîns, a plătit la oamenii cari i-au muncit, numai cite 40 de bani prăjina.

P. C.

* În «Dimineața» e vorba de precupeții ce înșeală pe țeranii. Foaia «domnului Mochi» înșiră: «bulgari, greci și alte națiuni».

Și cel ce scrie așa, va fi fiind de «altă națiune»?

* Din jud. Dorohoiu:

În satul Hințești (proprietară d-na Rosa Goilav), stăpinul de robii e Evreul Filip Glückmann, pe care, cînd trece călare, oamenii îl petrec cu căciuilile în mînă.

Sînt 800 de locuitori, și nu mai puțin de 60 de Evrei, în 12 familii. Până și dreptul de a muia cinepa în Siretiu se plătește cu un pui de găină. Aren-

dașul la pădure e și el Evreu. La 30 August, Costachi Herghelegiu a fost strivit cu călcîiul cizmei de arendaș. Femeile sînt primite în palme. La plată se iea cite 36 de franci de om, ca «stricăciuni făcute de boi».

Cînd omul va lua toporul în mînă, să se știe că jertfa va fi același ca și vinovatul, — la Hințești ca și în tot cuprinsul acestei țeri nenorocite.

* Dintr'o scrisoare a d-lui I. B. Livianu :

«Întrebăm pe cei în drept: Ce caută sumedenia de Evrei în toate satele Moldovei (adevărată «țară de jale»), cari, supt pretext că sînt în vilegiatură, își desfac mărfurile? Oare nu este o lege prin care se oprește stabilirea Evreilor la sate în paguba comerțului? Ce fac cei ce execută legea? Am adormit cu ea în mînă, sau au primit oamenii noștri ceva în mînă ca să doarmă chiar cînd nu li este somn?

«Trebuie să se pună odată capăt acestei stări de lucruri, căci, în halul în care am ajuns, o spunem curat: Nu mai merge. Au ajuns Evreii să strige zarzavaturi pe ulițe (chiar și prin sate) și să iasă la coarnele plugului pe cîmp.»

* Despre pățania «Adevărului», în a-rul viitor!

D. Partidule noastre.

«Cuvîntul» din Constanța ne lămurește că funcționarii necorecți goniți de la Administrația domeniilor Dobrogei erau, liberali sau ba, dar foarte buni prieteni cu cîrmuitorii de astăzi (e bine totuși că, și astfel, i-au gonit) și că sistemul întrebuițat pentru alcătuirea Museului din localitate nu e cel mai bun, căci se fac oareșicare specule cu listele de subscripție ce s'au răspîndit. Darurile Romînilor cunoscuți și bogați, — fără deosebire de partid — ar fi fost cea mai sigură și mai curată temelie pentru Museu.

E. Expoziție.

În sfîrșit s'a înlăturat la Expoziție uriciunea de «Port-Arthur» care închidea perspectiva.

Aceasta se datorește visitei regale anunțate pe ziua de 10 Septembre.

Și un foc de la Dumnezeu, fără vînt de la Dracul, a ars vestitul «waterschute» și chiar o parte din tovarășul său «toboganul». Să sperăm că și casinul va avea soarta Sodomei?

* Ajutorul de primar al Romei, contele de San-Martino, a sosit, aducînd darul lupoacei de la Capitoliu. Lui nu s'a găsit cine să-i vorbească italianește, pe cînd în jurul d-lui Claretie era o nobilă întrecere de vorbă franțuzească.

* Încă de pe acum, cu patru ani înaintea, Cehii anunță Expoziția panslavă din Praga.

Ea nu va sămăna de sigur cu opera improvisației noastre.

* Oaspeții din Arad și Timișoara sînt conduși de deputatul Ștefan Pop. Ei au trecut cîntînd înaintea Ligei — dormia săraca; păcat de cîntec! — și a Palatului. Sînt preoți, învățători și orășeni.

* Studentul asociaționist care a vorbit la primirea d-lui Claretie, a comparat pavilionul Franței la Expoziție cu «un juvaier pe sinul unei femei».

Va fi crezut că această comparație e în cel mai fin gust frances.

Altfel, ea dovedește experiență.

F. Felurimi.

Un gazetar ploieștean vrea să strămute capitala Romîniilor unite la Ploiești. Facem; dar și d-lui să facă unirea tuturor Romînilor.

Sintem incredințați că n'am ales partea cea mai ușoară!

* A murit unul din puținii preoți cari, avînd în samalor o monastire glorioasă, a știut s'o ție după cuviință, preotul tînăr de la Govora, C. Vasilescu. De i s'ar da ca urmaș un om așa de bun și vrednic ca dînsul!

* Toate foile anunță «itinerariul» Mitropolitului Moldovei.

Cu «itinerariu» se vor îndrepta multe în acea Țară?

II. DE LA ROMÎNII DE PESTE HOTARE.

Ardeal. În Caransebeș se face o nouă tipografie românească.

* Bistrițenii se gîndesc să vie și ei la Expoziție.

Bucovina. Față de abuzul limbii germane în corespondențele ce pleacă de la Consistoriul metropolitan, preoții din Ținutul Sucevei s'au înțeles a nu scrie zisului Consistoriu decît românește.

* Arzînd un sat din cercul Coțmanului, Împăratul a dat 3.000 de coroane ca ajutor.

* Din Bucovina sosește o veste neașteptată. La Ipotești, lingă Suceava, vechiul sat românesc, păstrîndu-și numele de la strămoșul Ipatie, s'a întemeiat o școală ruteană. Romîni în vreau însă să învețe rutenește și și-au făcut, în Iulie, o școală a lor. Acum, la începutul anului, nici-un părinte nu și-a mai înscris copilul la Rusneci. Atunci inspectorul... a închis școala Romînilor.

Așa o samovolnicie nu s'a mai pomenit pe lume!

III. ȚĂRI STRĂINE.

America. Supt ghiara vulturului american, pătimașii pitici din Cuba au făcut pace.

Bulgaria. Până acum, banul românesc mergea în apropierea Dunării, la prietenii bulgari. Acum s'a dat poruncă a nu se mai primi moneda românească de autorități, și particularii chiar au fost sfătuiți să n'o mai ia.

Rusia. Până și pe corabia ce poartă pe ape groaza Țarului, s'a săvîrșit un atentat: împotriva generalului Orlov.

* După atentatul contra lui Stolipin, o grupă de oameni dirji i-au telegrafiat, cerîndu-î să mai spînzure dintre cei cu gînduri rele. Ministrul li-a mulțămînt pentru «sentimentele bune» ce au.

* Dintr'un act de curînd tipărit într'o foaie din Paris, se vede că Stolipin a fost, nu mai departe decît acum un an, unul din cei mai sălbateci guvernatori din toată Rusia, umblînd la cercetări cu Cazaci cari băteau și umpleau de sînge.

«Sămănătorul», anul V, nr. 37 din 10 Septembrie 1906, cuprinde:

Din Constantinopolul vechiu. de N. IORGA. — Revedere (poesie) de I. A. SOVICU. — Hanul din Zăvoiu de I. BOTENI. — Noapte (poesie) de LAZAR ILIESCU — Prin singurătăți de G. VILSAN. — Doina de I. A. MIRT. — La fereastră (poesie) de CH. ZNAGOVEANUL. — Cronică de N. IORGA.

În supliment: *Din marginea Dunării; Pe malul apei; coliba pescarilor.*

Secretariu de Redacție: Em. GIRLEAȘU. — I. 4908. — Tip. «Minerva», Regală 6.